

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ کل کشور
۴۷. مالیات بر واردات

نام دفتر: مطالعات اقتصادی
شماره مسلسل: ۲۲۰۱۲۹۱۲
تاریخ انتشار: ۱۳۹۱/۱۲/۲۸

بررسی میزان تحقق مالیات بر واردات در بودجه‌های سنواتی

بررسی عملکرد ردیف مالیات بر واردات در قوانین بودجه سال‌های گذشته نشان می‌دهد که رشد فزاینده پیش‌بینی درآمد مالیات بر واردات در لوائح بودجه به عدم تحقق درآمد مذکور منجر شده است. برای مثال رشد ۵۱/۷ درصدی لحاظ شده در قانون بودجه سال ۱۳۸۵ به عدم تحقق حدود ۳۰ درصدی آن انجامید. ثبات و پیش‌بینی واقع‌بینانه درآمد مالیات بر واردات در لوائح بودجه به بهتر شدن درصد تحقق درآمدها منجر شده است. برای مثال کاهش ۱/۳- و ۵/۱- درصدی درآمد مربوطه در قوانین بودجه مصوب سال‌های ۱۳۸۶ و ۱۳۸۷ به افزایش تحقق در سطح ۸۶/۵ و ۱۰۵/۹ درصدی منجر شد، ولی رقم مالیات بر واردات مصوب مجدداً در بودجه ۱۳۸۸ و ۱۳۸۹ با افزایش ۲۴/۸ و ۵۲/۶ درصدی مواجه شد که نتیجه آن عدم تحقق ۷ درصدی در سال ۱۳۸۸ و عدم تحقق ۲۴ درصدی در سال ۱۳۸۹ بوده است. در سال ۱۳۹۰ نیز مالیات بر واردات با حدود ۴- درصد کاهش مواجه شد ولی درصد عدم تحقق به حدود ۲۰ درصد رسید. بررسی‌ها بیانگر آن است که در ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۱ نیز تنها ۵۴/۴ درصد پیش‌بینی ۱۰ ماهه مالیات بر واردات تحقق پیدا کرده که مؤید عدم پیش‌بینی صحیح مالیات بر واردات در بودجه مصوب سال ۱۳۹۱ و کاهش درآمدهای بودجه‌ای بوده است. همچنین براساس برآورد انجام شده برای عملکرد سال ۱۳۹۱ پیش‌بینی تحقق عملکرد مالیات بر واردات حدود ۶۹/۲ درصد خواهد بود.

جدول مقایسه مصوب و عملکرد مالیات بر واردات طی سال‌های ۱۳۸۴ الی ۱۳۹۲ (میلیارد ریال)

سال	قانون بودجه سال ۱۳۸۴	قانون بودجه سال ۱۳۸۵	قانون بودجه سال ۱۳۸۶	قانون بودجه سال ۱۳۸۷	قانون بودجه سال ۱۳۸۸	قانون بودجه سال ۱۳۸۹	قانون بودجه سال ۱۳۹۰	قانون بودجه سال ۱۳۹۰ (۱۰ ماهه)	قانون بودجه سال ۱۳۹۱ (۱۰ ماهه)	قانون بودجه سال ۱۳۹۱ (۱۲ ماهه)	لایحه بودجه ۱۳۹۲
مصوب	۳۷,۶۸۰	۵۷,۱۶۹	۵۶,۴۱۵	۵۳,۵۴۳	۶۶,۸۴۳	۱۰۲,۰۰۰	۹۷,۹۳۱	۸۱,۶۰۹	۹۴,۴۶۶	۱۱۳,۳۵۹/۲	۸۹,۸۳۲/۴۶۵
عملکرد	۳۵,۹۵۴	۳۹,۸۰۶	۴۸,۸۱۸	۵۶,۶۸۹/۱	۶۲,۵۵۴/۴	۷۷,۸۸۶/۳	۷۸,۹۳۸	۵۱,۷۱۲	۵۱,۴۱۰/۳	*۷۸,۴۷۶	—
نرخ رشد مصوب	—	۵۱/۷۲	-۱/۳۲	-۵/۰۹	۲۴/۸۴	-۳/۹۹	-۳/۹۹	۱۵/۷۵	۱۵/۷۵	۱۵/۷۵	-۲۰/۷۵
نرخ رشد عملکرد	—	۱۰/۷۱	۲۲/۶۴	۱۶/۱۲	۱۰/۳۴	۲۴/۵	۱/۳۵	۰/۹۶	-۰/۵۸	-۰/۵۸	—
درصد تحقق	۹۵/۴۲	۶۹/۶۳	۸۶/۵۳	۱۰۵/۸۸	۹۳/۵۸	۷۶/۴	۸۰/۶۱	۶۳/۳۷	۵۴/۴۲	*۶۹/۲۳	—

* ارقام ستاره‌دار پیش‌بینی است.

ارقام فوق حاکی از آن است که علیرغم کاهش ۲۰ درصدی پیش‌بینی مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ نسبت به مصوب قانون بودجه سال ۱۳۹۱، رشد ۱۴/۴۷ درصدی رقم درج شده در لایحه سال ۱۳۹۲ (۸۹,۸۳۲) نسبت به پیش‌بینی عملکرد مالیات بر واردات سال ۱۳۹۱ (۷۸,۴۷۶) جای تأمل دارد.

سنجش میزان تحقق مالیات بر واردات مندرج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲

می‌توان عنوان کرد که رشد ۱۴/۴۷ درصدی مالیات بر واردات در لایحه بودجه سال ۱۳۹۲ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۱ براساس فروض:

(الف) افزایش ارزش واردات،

(ب) افزایش متوسط حقوق ورودی،

(ج) افزایش نرخ ارز،

(د) ترکیبی از آنها استوار است.

-فرض الف): افزایش حجم واردات در سال ۱۳۹۲ و ثبات نرخ متوسط تعرفه واقعی در سطح عملکرد ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۱ (۸/۵ درصد).

تحلیل: جهت تحقق رشد ۱۴/۴۷ درصدی مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه ۱۳۹۲ نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال ۱۳۹۱ حجم واردات در

کشور نیز باید ۱۴/۴۷ درصد افزایش یابد. واردات ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۱ رقمی معادل ۴۳,۷۶۸ میلیون دلار (معادل ۶۰۴,۴۹۸ میلیارد ریال) بوده که نسبت به دوره مشابه سال قبل حدود ۱۳/۱۴- درصد کاهش یافته است. از مقایسه این رقم با واردات ۱۰ ماهه ۱۳۹۰ (۴۷۶,۴۲۵ میلیارد ریال) و رقم واردات کل سال ۱۳۹۰ (۶۱,۸۰۸ میلیون دلار) پیش‌بینی می‌شود که عملکرد واردات در سال ۱۳۹۱ رقمی حدود ۶۰/۴۸۴ میلیارد دلار یا ۸۵۳,۹۶۹ میلیارد ریال باشد. اگر مالیات بر واردات سال ۱۳۹۲ بخواید ۱۴/۴۷ درصد بیشتر از عملکرد سال ۱۳۹۱ باشد رقم واردات باید به حدود ۷۴,۸۵۳ میلیون دلار برسد که با توجه به روند کاهشی واردات در ۱۰ ماهه سال جاری و پیش‌بینی ادامه این روند در ماه‌های پیش‌رو، تحقق مالیات بر واردات از طریق افزایش فزاینده ارزش واردات قابل حصول نیست.

نتیجه فرض الف): رشد فزاینده و ۱۴/۴۷ درصدی واردات محتمل نبوده و پیش‌بینی می‌شود که درآمد ناشی از مالیات بر واردات برآورد شده در لایحه بودجه ۱۳۹۲ محقق نشود.

- فرض ب): افزایش مالیات بر واردات به‌واسطه افزایش نرخ تعرفه واقعی و ثبات حجم واردات در سطح سال ۱۳۹۱.

تحلیل: برای تحقق ۷۸,۴۷۶ میلیارد ریال درآمد ناشی از مالیات بر واردات در سال ۱۳۹۱ با نرخ متوسط تعرفه برابر ۸/۵ درصد باید ۹۲۳,۲۴۷ میلیارد ریال واردات انجام شود. اگر بخواهیم رقم مندرج در لایحه (۸۹,۸۳۲ میلیارد ریال) را با فرض ثبات واردات در سطح سال ۱۳۹۰ به‌دست بیاوریم میزان نرخ حقوق ورودی باید به ۹/۷ درصد برسد، بنابراین لازم است که جهت تحقق رشد ۱۴/۴۷ درصدی مالیات بر واردات پیش‌بینی شده در لایحه ۱۳۹۲، میانگین نرخ تعرفه واقعی از ۸/۵ درصد در ۱۰ ماهه ۱۳۹۱ به ۹/۷ درصد در سال ۱۳۹۲ برسد.

با توجه به اینکه بعد از تصویب قانون تجمیع عوارض (۱۳۸۱ تاکنون) هیچ‌گاه میانگین نرخ تعرفه واقعی روند افزایشی نداشته و در طول چند سال گذشته نیز سیاست ثبات نسبی و کاهشی از طرف دولت مورد توجه قرار گرفته است، اتخاذ این سیاست با ابهام جدی مواجه است. شایان توجه است که از ابتدای آذرماه با توجه به بخشنامه گمرک جمهوری اسلامی ایران مبنی بر جایگزینی نرخ مبادله‌ای به‌جای نرخ مرجع برخی گروه‌های ۳ تا ۱۰ کالایی، نرخ تعرفه این گروه کالاها به میزان ۵۵ درصد تعرفه قبلی کاهش یافت.

در هر حال افزایش نرخ تعرفه لزوماً به معنای تحقق درآمدهای ناشی از مالیات بر واردات نخواهد بود، زیرا با افزایش هزینه واردات رسمی، کالاها مسیر خود را تغییر داده و از مسیر رسمی به اقتصاد زیرزمینی منتقل می‌شوند و این اقدام می‌تواند به توسعه قاچاق در کشور نیز بیانجامد.

نتیجه فرض ب): افزایش ۱/۲ درصدی نرخ حقوق ورودی، نسبت به پیش‌بینی نرخ سال جاری محتمل نبوده و پیش‌بینی می‌شود که درآمد ناشی از مالیات بر واردات برآورد شده در لایحه بودجه ۱۳۹۲ نیز محقق نشود.

- فرض ج): افزایش مالیات بر واردات به‌واسطه افزایش نرخ ارز

تحلیل: هرچند افزایش نرخ ارز موجب افزایش عواید حاصل از تبدیل مالیات بر واردات به ریال می‌شود ولی با توجه به رابطه معکوس نرخ ارز با واردات می‌تواند به کاهش حجم واردات و کاهش حقوق ورودی دریافتی نیز بیانجامد. همچنین افزایش نرخ ارز با توجه به وابستگی تولید کشور به واردات مواد اولیه و واسطه‌ای به افزایش هزینه تولید و کاهش قدرت رقابت‌پذیری کالاهای داخلی منجر می‌شود. افزایش نرخ ارز به افزایش تورم در جامعه منجر شده و تصمیم‌گیری در این خصوص به راهبردهای کلان اقتصادی بازمی‌گردد. در ضمن نرخ تبدیل دلار در گمرک در سال‌های گذشته حدود ده هزار ریال بوده است که به‌موجب بخشنامه گمرک ایران از ابتدای آذرماه ۱۳۹۱ به نرخ مبادله‌ای تبدیل و به‌طور میانگین در ۱۰ ماهه ۱۳۹۱ حدود ۱۳,۸۱۱ ریال بوده است.

نتیجه فرض ج): افزایش نرخ ارز از طرفی واردات را کاهش و از طرف دیگر نرخ تبدیل عواید را افزایش می‌دهد و مشخص نیست که برآیند آن افزایش یا کاهش مالیات بر واردات است.

- فرض د): افزایش همزمان و ترکیبی واردات، نرخ حقوق ورودی و نرخ ارز فرض دیگری است که با توجه به مطالب ارائه شده، تحقق آن با ابهاماتی مواجه است.

شایان ذکر است پیش‌بینی غیرواقعی درآمدها و عدم تحقق آنها در عمل موجب در نظرگیری هزینه‌هایی در قوانین بودجه خواهد شد که منابع آنها قابل تأمین نبوده و به کسری بودجه و عدم شفافیت در نظام بودجه‌بندی منجر خواهد شد.

پیشنهاد

درخصوص ردیف شماره ۱۱۰۴۰۰ با عنوان (بند چهارم: مالیات بر واردات) پیشنهاد می‌شود که با توجه به پیش‌بینی عدم تحقق کامل این ردیف در سال ۱۳۹۱، رشد ۱۴/۴۷ درصدی نسبت به پیش‌بینی عملکرد سال جاری دارای ابهاماتی بوده و در بالاترین سطح می‌توان عملکرد مالیات بر واردات سال ۱۳۹۲ را با توجه به نرخ ۰/۵۸ درصدی کاهش عملکرد مالیات بر واردات در ۱۰ ماهه سال ۱۳۹۱ کاهش داد و رقم ۷۳,۹۲۴ میلیارد ریال را به‌عنوان پیش‌بینی واقع‌بینانه برای مالیات بر واردات سال ۱۳۹۲ ارائه کرد.